

Vegetacijska geografija kot del biogeografije

Vegetacijska geografija je del biogeografije, ki zajema rastlinstvo in živalstvo v pokrajini. Pri tem geografi mnogo večjo pozornost posvečajo rastlinstvu kot pa živalstvu (približno 95 % : 5 %), a to ne pomeni, da je eno pomembnejše od drugega. Glavni namen vegetacijske geografije je spoznati dejavnik v pokrajini, ki je najvidnejši – vegetacijo oz. rastlinstvo. Vegetacijo je treba spoznati, saj jo lahko le na ta način podrobneje opredelimo v sklopu naravnogeografskega kompleksa.

Kako biogeografijo in vegetacijsko geografijo opredeli geografski terminološki slovar?

Ta navaja:

biogeografija -e ž

1. spl. geogr. veja fizične geografije o rastlinstvu, živalstvu kot sestavinah pokrajine in njunem razmerju do naravnega in antropogenega okolja
2. biogeogr. del biologije o geografski razširjenosti rastlinskih, živalskih vrst na Zemlji

in

vegetacijska geografija -e -e ž

biogeogr. del biogeografije o rastlinstvu kot sestavini pokrajine ter njegovem razmerju do naravnega in antropogenega okolja

S: geografija rastlinstva

PRIM.: fitogeografija

V naravni, nespremenjeni pokrajini, če izvajamo pokrajine z malo ali brez rastlinske odeje, je eden najvidnejših (naravnih) dejavnikov gotovo rastlinstvo – njegov videz in sestava. Obe komponenti (sestava in videz ali fiziognomija) sta rezultat medsebojnega delovanja in učinkovanja naravnih in družbenih dejavnikov. Termin vegetacijska geografija je uvedel nemški geograf Josef Schmithüsen (1909–1984), pri razvoju te znanosti pa so bili pomembni tudi drugi znanstveniki (glej npr. Lovrenčak, 2003: 15–16). Pri nas so se kot geografi z vegetacijsko geografijo oz. biogeografijo ukvarjali že Anton Melik, Ivan Gams, Svetozar Ilešič in drugi, nazadnje pa Franc Lovrenčak, ki je mr. tudi

avtor sinteznega dela Osnove biogeografije (2003), ki ga je sam opredelil kot visokošolski učbenik. Gotovo pa noben raziskovalec tega področja ne more mimo izsledkov drugih avtorjev, zlasti biologov, ki jih je prej omenjeni avtor (op. cit.: 17) navedel le nekaj.

Nemški geograf Josef Schmithüsen je bil rojen 30. januarja 1909 v Aachnu, umrl pa 2. septembra 1984 v Formenteri (Balearski otoki). Najprej je študiral biologijo v Aachnu, nato geografijo v Bonnu in leta 1932 doktoriral pri Waiblu¹ (delo »Der Niederwald des linksrheinischen Schiefergebirges«, 1934). Po drugi svetovni vojni je delal kot predavatelj in profesor na Visoki tehniški šoli (kasneje univerzi) v Karlsruheju, nato sprejel poziv na univerzo v Saarlandu, kjer je poučeval med letoma 1962 in 1977. Kot študent Waibla in Trola² je bil Schmithüsen viden predstavnik krajinskega koncepta, o katerem je napisal več znanstvenih člankov (nazadnje »Allgemeine Geosynergetik«, 1976). Krajinska znanost in sociologija rastlin sta pri njem združeni in tvorita celovito vegetacijsko geografijo (npr. »Splošna vegetacijska geografija«, 1959; »Atlas biogeografije«, 1976; zbirka »Pokrajina in rastlinstvo«, 1974; serija »Biogeographica«, 1972–85). Z Meynenom³ je pomembno sodeloval pri preučevanju naravne delitve Nemčije.

Vir: <https://www.spektrum.de/lexikon/geographie/>.

1. **Leo Heinrich Waibel** (1888–1951), nemški geograf, ki je prvotno študiral biologijo, nato pa pri Pencku in Hettnerju geografijo. Leta 1911 je doktoriral iz živalstva tropske Afrike (*Življenjske oblike in načini življenja gozdnih živali v tropski Afriki*), a se je kasneje bolj ukvarjal z gospodarsko, zlasti agrarno geografijo. Bil je profesor na nekaterih nemških univerzah, leta 1939 je emigriral v ZDA. Zanj je bila osnova za zajemanje flore kot opredeljujočega videza pokrajine razvoj vegetacijskih oblik in formacij, tj. sistematizacija vegetacije glede na gostoto, višino in habitus (videz, oblika rastlinstva). Nekatero koncepte s tega področja je prenesel celo v gospodarsko geografijo.
2. **Carl Troll**, nemški geograf (1899–1975). Študiral biologijo, geologijo in geografijo, po doktoratu pa se je usmeril v preučevanje podnebja in človekovega vpliva na rastlinsko odejo. To področje danes poznamo kot (po)krajinska ekologija in je pojem, tesno povezan z njegovim kasnejšim delom. Raziskoval je možnosti uporabe letalskih posnetkov pri preučevanju rastlinstva in poudaril pomen t. i. sezonskih podnebnih zemljevidov.
3. **Emil Meynen** (1902–1994), nemški geograf in eden vodilnih nemških prostorskih planerjev. Je mr. soavtor standardnega dela o naravni delitvi Nemčije (*Handbuch der naturräumlichen Gliederung Deutschlands* (izd. 1953–1962)).

Vegetacijska geografija je veja geografije, ki preučuje rastlinstvo v pokrajini z vidika njegovega povezovanja z ostalimi dejavniki te pokrajine in vidika njene prostorske diferenciacije. To ni samostojna veda, deluje v okviru fizične geografije. Na videz enak termin je fitogeografija, ki pa ni ustrezen, ker se uporablja v biologiji in geobotaniki, kjer pomeni preučevanje razprostranjenosti posameznih vrst. Pri geografiji nas zanima rastlinstvo kot del pokrajine in nam vegetacija ni najvišji sistem oz. cilj, kot je v botaniki.

Najbližja znanost vegetacijski geografiji je fitocenologija⁴, specifična znanost, ki natančno preučuje rastlinstvo. Iz te znanosti geografi črpajo rezultate, da razumejo rastlinstvo v pokrajini.

Pri razlagi neke vegetacijske odeje v pokrajini ne gre samo za prikaz odvisnosti med rastlinstvom in drugimi dejavniki, dati ji moramo natančnejšo razlago. Ne smemo samo opisovati, ampak tudi razlagati medsebojne zveze.

Iz tega sledijo trije glavni vidiki:

- opis aktivne (sedanje) vegetacije (naravne ali antropogene),
- lokalizacija (omejitev) – prostorska ločitev določenih vplivov vegetacije (kartiranje),
- razlaga aktualne vegetacije (najpomembnejša stopnja) (Lovrenčak, 2003: 14).

Ker danes v večjem delu sveta ni več prvotnega naravnega okolja, ločimo naravno (potencialno) vegetacijo in sekundarno (aktivno, sedanjo) vegetacijo, kjer je prisoten vpliv človeka.

In še: tudi vegetacijsko geografijo delimo na dve veji, in sicer na splošno (občo), ki zajema preučevanje osnovnih zakonitosti med rastlinstvom in drugimi dejavniki okolja, ter posebno (specialno), ki se ukvarja s posebnimi vprašanji (npr. kartiranje).

Tudi pri rastlinstvu lahko govorimo o sferi. Tudi rastline rastejo tesno druga ob drugi, in to je rastlinska odeja, pokrov, sfera. Če gre za določeno območje, pa govorimo o flori.

Mokriščna tleskavka (*Stetophyma grossum*) je ogrožena vrsta kobilice, ki lahko preživi le na močvirnatih travnikih. Je ranljiva vrsta v Rdečem seznamu.

Large Marsh Grasshopper (*Stetophyma grossum*) is an endangered species of grasshopper which can only survive on wet meadows. Classified as vulnerable it's on the Red list of threatened species.

Vodni ščipalec (*Nepa cinerea*) je vrsta v vodi živeče stenice, ki diha preko dolge votle cevke na zadku. Je plenilec manjših vodnih živali.

Water scorpion (*Nepa cinerea*) is a species of a true bug, living in water, which breathes through a breathing tube on its abdomen.

Močvirna spominčica (*Myosotis scorpioides*) uspeva le na mokrotnih travnikih in plitvinah počasi tekočih voda.

Water forget-me-not (*Myosotis scorpioides*) thrives only on wet meadows and in the shallows of slow-moving water.

Sulicastolistni porečnik (*Alisma lanceolatum*) je vrsta, ki tu množično uspeva v nekaterih odsekih jarka. Sicer je kot ranljiva vrsta uvrščena na rdeči seznam.

Narrow-leaved water plantain (*Alisma lanceolatum*) thrives in some parts of the ditch. It's classified as vulnerable on the Red list of threatened species.

Črnordeča ostrica (*Cyperus fuscus*) je ogrožena rastlinska vrsta, uvrščena na Rdeči seznam, ki zaradi nizke rasti ostane večini skrita.

Brown flatsedge (*Cyperus fuscus*) is an endangered plant species (the Red list) which usually stays hidden because of its low growth.

KOORDINATE LOKACIJE
LOCATION COORDINATES
x: 540 295 / y: 106 439

Nekatere živalske in rastlinske vrste na mokrišču pri Lesičnem v Kozjanskem regijskem parku

Foto: A. Polšak

⁴ Po sistemu, ki se uporablja v Sloveniji (Braun-Blanquetova šola) fitocenologi podobne vegetacijske sestoje (kakovostno in količinsko podobne rastlinske formacije) združujejo v osnovne enote ali asociacije. Kljub podobnosti v imenu asociacija ni sinonim za združbo. Je njena abstrakcija, ki omogoča lažje uvrščanje različnih vegetacijskih sestojev v pregledni sistem. Vsake združbe ne moremo uvrstiti v določeno asociacijo. Asociacija se imenuje vselej po dveh rastlinskih vrstah. Ena je gradnik združbe, druga njena značilnica (Kaligarič, 2004). Asociacije združujemo v zveze, te pa v redove. Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Fitocenologija> (18. 11. 2013).